

Ympäristöriskien arviointi - osa yrityksen arkipäivää

Ympäristöriskien hallinta on osa yrityksen arkipäivää. Riskien tunnistaminen on tärkeää siksi, että vahingosta voi seurata suuria korvausvelvoitteita. Vain tunnistettuihin riskeihin on mahdollisuus vaikuttaa.

Mitä ympäristöriski on?

Ympäristöriskillä tarkoitetaan epävarmaa tilannetta, jossa ympäristöön aiheutuu haitallisia vaikutuksia. Vaikutukset voivat kohdistua ihmisen terveyteen, luontoon tai rakennettuun ympäristöön. Yrityksen toiminnasta aiheutunut ympäristöriski saattaa yrityksen usein korvauks- tai kunnostusvastuuseen. Ympäristöriskien hallinnalla autetaan yritystä estämään tällaisten tilanteiden toteutuminen.

Ympäristöriskin vakavuuteen vaikuttaa merkittävästi harjoitettavan toiminnan sijaintipaikka. Toimipaikan maaperän laatu, läheiset vesistöt, luonnonsuojelu- ja virkistysalueet sekä asutus, koulut, sairaalat ja muut herkat naapuriston kohteet voivat asettaa toiminnalle erityisiä ehtoja. Esimerkiksi kemikaalipäästö pohjavesialueella on huomattavasti vakavampi kuin vastaava päästö tiiviissä savimaassa.

Ympäristöriskin hallitsemiseksi on siis tunnettava paitsi yrityksen käyttämät prosessit, aineet ja kemikaalit, niin myös yrityksen ulkopuolisen ympäristön herkkyys.

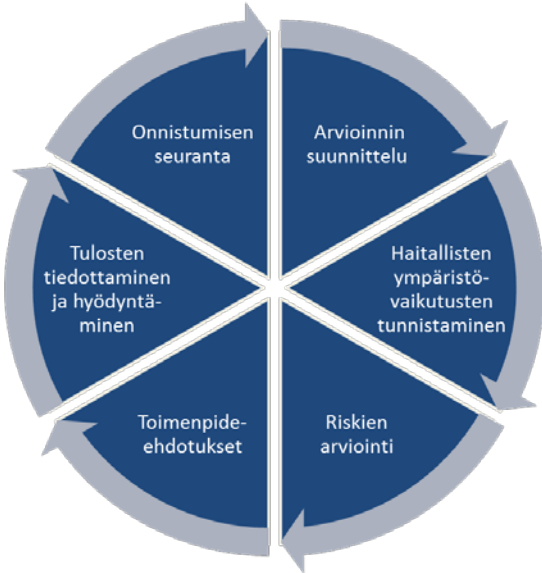
Esimerkkejä ympäristöriskeistä

- maanalaisten kemikaalisäiliöiden vaurioituminen → maaperän ja pohjaveden pilaantuminen
- ilmansuodattimen rikkoutuminen, haitallinen päästö ilmaan → päästön laskeutuminen katoille ja autojen pinnoille, terveysvaarat, korvausvelvoitteet
- sammutusvedet pilaavat maaperää → maaperän ja pohjaveden saastuminen, vahingot vedenpuhdistamolle, korvausvelvoitteet
- vanhat kaatopaikat → maaperän ja pohjaveden pilaantuminen
- tuotteesta vapautuvat myrkylliset aineet → ympäristön pilaantuminen, henkilövahingot, korvausvelvoitteet, imagon ja asiakkaiden menetys
- tietämättömyys lainsäädännöstä → lainvastainen toiminta, syyte ympäristörikoksesta, rikosoikeudellinen vastuu
- kiinteistökauppa → aikaisempi toiminta on pilannut maaperän, kunnostuskustannukset, rakenteista löytyvät haitalliset materiaalit (mm. asbesti)

Mitä ympäristöriskien arviointi on?

Ympäristöriskin arvioinnissa tunnistetaan yrityksen toimintaan liittyvät ympäristöriskit, arvioidaan niiden merkittävyys eli suuruus sekä päätetään riskin vähentämiseksi tarvittavista toimenpiteistä.

Ympäristöriskien arviointiin kuuluvat tehtävät voidaan esittää eri vaiheina oheisen kuvan mukaan:

Vaihe 1: Arvioinnin suunnittelu

- Johto tekee päätöksen riskien arvioinnin toteuttamisesta. Samalla varmistetaan arviointiin tarvittavat resurssit.
- Suositeltavaa on käyttää arviointiryhmää, jonka koko on noin 3-5 henkilöä (esimies, työntekijä ja asiantuntijat).
- Suunnitellaan riskien arviointiprosessin kulku ja arvioitavat kohteet. Pienet kohteet voidaan arvioida kerralla. Isommat kohteet jaetaan toiminnallisiin osiin (esim. tuotanto-osastot, vesilaitos ja jätevedenpuhdistamo, voimalaitos, varastot ja piha-alueet jne.).
- Kerätään riittävät lähtötiedot arviointia varten, kuten käytettävät kemikaalit, kemikaalien varastointimäärät ja haitalliset ominaisuudet, alue- ja viemärikartat, aikaisemmin tehdyt toimipaikan turvallisuuteen liittyvät selvitykset.

Vaihe 2: Haitallisten ympäristövaikutusten tunnistaminen

- Tutustutaan arvioitaviin kohteisiin. Tässä yhteydessä on hyödyllistä kiertää kohteet läpi ja kiinnittää erityistä huomiota kemikaalien purku-, säilytys- ja käyttöpaikkoihin.
- Selvitetään, mistä toiminnoista saattaa aiheutua haitallisia vaikutuksia ympäris-

töön ja minkä takia, miten päästöt tai muut haitalliset vaikutukset kulkeutuvat ja määritetään altistuvat kohteet.

Vaihe 3: Riskien arviointi

- Ensisijaisesti vaarat tulisi poistaa. Jos niitä ei voida poistaa, arvioidaan vaarojen merkitys eli esiintymistodennäköisyys ja seurausten suuruus.

Vaihe 4: Toimenpideehdotukset

- Selvitetään, mitä toimenpiteitä tarvitaan riskien poistamiseksi tai niiden hallitsemiseksi.
- Määritellään toimenpiteille vastuuhenkilöt ja aikataulu.

Vaihe 5: Riskien arvioinnin tulosten tiedottaminen ja hyödyntäminen

- Kun riskien arviointi on saatu dokumentoitua, on hyvä järjestää tiedotustilaisuus, johon kutsutaan arviointiin osallistuneet henkilöt ja yrityksen johto. Tilaisuudessa kerrotaan konkreettisesti, mitä on tehty ja mitä saatiin tulokseksi.
- Arvioinnin tuloksia voidaan esitellä myös yrityksen sisäisissä viestintävälitteissä. Siitä voidaan viestiä muille sidosryhmille, kuten omistajille, lähiseudun asukkaille ja viranomaisille.

Arvioinnin tuloksia voidaan hyödyntää:

- yrityksen toiminnan parantamisessa
- viranomaisille tehtävissä selvityksissä
- yrityksen ympäristöjohtamisessa.

Vaihe 6: Onnistumisen seuranta

- Riskien arviointia on tarkasteltava säännöllisesti, jotta varmistetaan arvioinnin ajantasaisuus.
- Hyvä käytäntö on tarkistaa riskien arvioinnin tila aina merkittävien muutosten yhteydessä. Lisäksi riskien arviointi tulee päivittää ympäristövahingon satuttua tai läheltä piti -tilannetta koskevan tutkimuksen tulosten perusteella.

Miten ympäristöriskit voidaan arvioida?

Ympäristöriskien arviointia varten on useita menetelmiä. Käytettävän menetelmän valintaan vaikuttaa arviointikohde, käytettävissä oleva aika ja arvioinnilta vaadittava kattavuus.

Työryhmätyöskentelyyn perustuvat menetelmät ovat erityisen hyödyllisiä siksi, että niissä arviointiin osallistuvan henkilöstön tietoisuus ympäristöriskeistä kasvaa samoin kuin heidän mahdollisuutensa vaikuttaa ympäristöriskeihin.

LähiTapiolan ympäristöriskien kartoitus on Riskienhallinnan työtilassa sijaitseva lomake. Se on tarkoitettu ympäristöriskien kartoitustyökaluksi yrityksessä, jossa ympäristöriskejä ei ole aiemmin käyty järjestelmällisesti läpi. Ideana on saada nopeasti kokonaiskuva ympäristöriskien hallinnan tilasta ja kirjata parannusehdotuksia. Arvioinnin voi suorittaa itsenäisesti yksi tai useampi henkilö yrityksessä. Useamman vastaajan vastauksista voidaan tehdä erilaisia yhteenvetoja ja tilastoanalyyssejä.

Lomakkeessa käydään läpi seuraavat osa-alueet:

- taustatiedot viranomaisluvista ja -selvityksistä
- ennakoiva toiminta ja johtaminen
- päästöt (vesi, ilma, maaperä, melu)
- kemikaalit ja jätteet
- prosessilaitteet ja kiinteistö.

Kuinka käytän Riskienhallinnan työtilaa?

Organisaation riskien arvioinnin kokonaisuudesta vastaava henkilö hallinnoi riskien arviointeja Riskienhallinnan työtilassa. Kustakin riskien arvioinnin kohteesta luodaan työtilaan arviointiryhmä, jonka vastuuhenkilölle lähetetään linkki arviointilomakkeeseen sekä tarkemmat riskien arvioinnin ohjeet sähköpostilla.

Pääkohdat Ympäristöriskien kartoitus-lomakkeen käyttöönottoa varten:

1. Palveluun kirjautuminen

- Kirjautu yritysasiakkaiden verkkopalveluun omilla verkkopankkitunnuksillasi.
- Valitse "Asiantuntijapalvelut → Sähköiset työkalut → Siirry työtilaan".

2. Lomakkeen luominen

- Valitse työtilan aloitussivulta "Uusi lomake".
- Tämän jälkeen valitse pudotusvalikosta "Luo valmiista lomakepohjasta" ja valitse alhaalle ilmestyvästä pudotusvalikosta lomake nimeltä "Ympäristöriskikartoitus".
- Muuta lomakkeen etusivulla olevat kohteet "Tiedon keruu päällä" ja "Salli vastausten muuttaminen jälkikäteen" asetukselle "ON" (vihreä väri).
- Valitse "Tallenna".

3. Vastaajien luominen

- Valitse yläpalkista "Vastaajat" ja vasemmasta laidasta kohta "Uusi ryhmä".
- Anna ryhmälle nimi.
- Valitse "Tallenna".
- Lisää ryhmälle vastaaja valitsemalla "Uusi vastaaja".
- Lisää vastaajalle nimi ja arviointiryhmän vastuuhenkilön sähköpostiosoite.
- Valitse "Tallenna".
- Toista tarvittajien vastaajien lisäys valitsemalla nimeämäsi ryhmä ja jatkamalla kuten aiemmin.

4. Kutsuviestin luominen

- Valitse yläpalkista "Kutsuviesti".
- Tee kutsuviesti riskien arviointiin ja valitse "Tallenna".

5. Lähetä kutsuviesti vastaajaryhmän vastuuhenkilölle

- Valitse yläpalkista "Seuranta".
- Valitse luomasi ryhmän kohdalla oikealta "Valitut".
- Valitse vasemmalta alhaalta kutsuun käytettävä kutsuviesti.
- Kutsu valitut valitsemalla oikealta alhaalta "Lähetä kutsut / muistutukset".
- Hyväksy esikatseltava kutsuviesti valitsemalla "Lähetä kutsut".

6. Riskikartoitus on nyt valmis käyttöön!

- Vastaajaryhmän jäsenten sähköpostiin saapuu linkki riskien arviointiin.
- Riskien arviointiprosessi käynnistyy sovitun käytännön mukaisesti.

7. Ympäristöriskien kartoitus -lomakkeen täyttäminen

- Tunnistetut vaarat ja toimenpiteet riskin pienentämiseksi kirjataan lomakkeen kommenttikenttään.
- Riskin suuruus määritetään 3-portaisesti.
- Tehty kartoitus tallennetaan. Sen tulokset voidaan lähettää edelleen sähköpostilla vastaajaryhmälle ja toimenpiteiden vastuuhenkilöille.

8. Raportointi

- Laajempi, koko organisaation kattava raportointi tehdään työtilan "Raportit"-osassa, jossa on mahdollista mm laskea vastausten keskiarvoja ja selvittää vastausten hajontaa.

Lisätietoa saat omalta yhteyshenkilöltäsi LähiTapiolasta tai yhteydenottolomakkeella osoitteesta: lahitapiola.fi

Onko ympäristöriskien arviointiin muitakin menetelmiä?

LähiTapiolan ympäristöriskien kartoituslomakkeen lisäksi erityisen hyödyllisiä välineitä ympäristöriskien arviointiin ovat seuraavat työkalut:

- PK-RH Ympäristö: visuaaliseen riskikarttaan ja sitä täydentäviin tarkastuslistoihin perustuva menetelmä
- Satunnaispäästöriskien analyysimenetelmä SARA: ryhmätyömenetelmä, joka soveltuu erityisesti teollisuuslaitoksille, joiden toiminnasta aiheutuu tai voi aiheutua päästöjä
- Potentiaalisten ongelmien analyysi POA: karkea ryhmätyönä tehtävä vaarojen tunnistusmenetelmä
- Poikkeamatarkastelu HAZOP: yksityiskohtainen ryhmätyömenetelmä, joka soveltuu jatkuvaan prosessiteollisuuteen.

Lisätietoja näistä ja muista työvälineistä löytyy sivustoilta <http://riskianalyysit.vtt.fi> sekä <http://www.pk-rh.com>.